

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Клименка Володимира Олександровича на тему: «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування

(протокол розширеного засідання кафедри фінансів, банківської справи та страхування № 14 від «11» березня 2026 р.)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок з державними науково-технічними програмами, напрямами науково-дослідних робіт університету та кафедри, де здійснювалась підготовка здобувача. Сучасний аграрний сектор України виконує ключову роль у формуванні економічного потенціалу країни, забезпеченні продовольчої безпеки та експорту сільськогосподарської продукції. Водночас він функціонує в умовах підвищеної ризиковості, що зумовлено кліматичними змінами, наслідками воєнних дій, економічною нестабільністю та трансформацією фінансових інститутів. У таких умовах страхові послуги для аграрного сектору стають стратегічним інструментом, здатним захищати доходи агровиробників, підвищувати фінансову стійкість підприємств та сприяти сталому розвитку галузі.

Потреба в модернізації аграрного страхування, підвищенні доступності страхового захисту та впровадженні сучасних інноваційних і цифрових рішень посилюється особливо в умовах поствоєнного відновлення економіки. Зростає значення параметричних (індексних) страхових продуктів та інтеграції передового міжнародного досвіду у національну практику. Науково обґрунтоване вдосконалення цих процесів стає необхідним для забезпечення ефективного управління ризиками, підвищення результативності агровиробництва та стійкості фінансових потоків.

Дисертаційне дослідження Клименка Володимира Олександровича виконано у 2022-2025 рр. на кафедрі фінансів, банківської справи та страхування Уманського національного університету в межах плану науково-дослідних робіт за темою «Концептуальні засади та механізми сталого розвитку України» (номер державної реєстрації 0121U112522). У роботі здійснено комплексне вивчення теоретико-методичних засад розвитку страхових послуг у аграрному секторі, проаналізовано сучасний стан ринку, досліджено ефективність класичних і параметричних страхових інструментів та сформовано практичні рекомендації щодо їх удосконалення з урахуванням викликів інноваційного, кліматичного та економічного характеру.

2. Мета і завдання дослідження полягала в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та розробці практично орієнтованих рекомендацій щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України.

Для досягнення зазначеної мети у дисертаційній роботі були послідовно вирішені такі завдання: узагальнено та систематизовано концептуальні підходи й еволюцію наукових поглядів на сутність, функції та значення страхових послуг у

сільськогосподарському виробництві; проведено комплексний аналіз економічних, інституційних та нормативно-правових чинників розвитку страхових послуг в аграрному секторі України; обґрунтовано класифікаційну структуру та типологію страхових продуктів, що використовуються у сільському господарстві; досліджено основні ризики аграрного виробництва та узагальнено методи їх управління в умовах соціально-економічних трансформацій; проаналізовано сучасний стан, динаміку та тенденції розвитку страхових послуг у аграрному секторі; оцінено ефективність застосування класичних страхових інструментів у практиці аграрних виробників; досліджено використання та перспективи розвитку параметричних (індексних) страхових моделей в аграрній сфері; виявлено організаційно-економічні проблеми діяльності страхових компаній в аграрному секторі та обґрунтовано напрями їх вирішення; визначено роль інноваційних технологій у підвищенні ефективності аграрного страхування та оцінено потенціал їх впровадження; розроблено концептуальні підходи до формування нових страхових продуктів у сільському господарстві; узагальнено міжнародний досвід розвитку аграрного страхування та оцінено можливості його адаптації до умов України.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційне дослідження Клименка Володимира Олександровича відзначається високим рівнем наукової обґрунтованості та достовірності. Чітке визначення об'єкта і предмета дослідження, послідовне формулювання мети та реалізація завдань забезпечили досягнення поставлених цілей і всебічне висвітлення проблематики розвитку страхових послуг у сільському господарстві.

Наукова цінність і достовірність результатів забезпечується широким використанням різномірної інформаційної бази: статистичних даних Держстату та Мінагрополітики, нормативно-правових актів, звітів Національного банку України, матеріалів міжнародних страхових організацій (FAO, Swiss Re, Munich Re), публікацій вітчизняних і зарубіжних науковців, а також відкритих звітів страхових компаній і галузевих асоціацій.

Теоретична та методологічна основа дослідження включала системний підхід, діалектичний метод, аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, економіко-математичне моделювання, факторний і статистичний аналіз, метод головних компонент, ситуаційний і ієрархічний підходи, а також графічні та табличні методи представлення результатів. Комплексне застосування цих методів забезпечило обґрунтованість класифікаційних структур страхових послуг, оцінку ефективності страхового захисту та формування практичних рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості аграрних підприємств.

Результати дослідження апробовані у фахових наукових виданнях і представлені на численних міжнародних і всеукраїнських конференціях. Вони мають вагомe теоретичне і практичне значення: сприяють подальшому розвитку теорії і практики страхових послуг в аграрному секторі економіки України, обґрунтовують нові підходи до управління аграрними ризиками та вдосконалення страхових продуктів, а також містять рекомендації щодо

адаптації міжнародного досвіду та інтеграції інноваційних технологій у вітчизняну практику аграрного страхування.

4. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у системному переосмисленні теоретико-методичних засад розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України та розробленні на цій основі практично орієнтованих інструментів модернізації страхового захисту в умовах посилення кліматичних, фінансово-економічних і інституційних ризиків. Таким чином, новизна дослідження проявляється у комплексному оновленні наукових положень щодо функціонування страхових послуг в аграрному секторі та їх адаптації до сучасних викликів, що забезпечує перехід від фрагментарного вдосконалення окремих інструментів до системної моделі інтегрованого, технологічно орієнтованого та фінансово стійкого аграрного страхування.

Вперше запропоновано цілісну концепцію формування страхових продуктів для аграрного сектору, що ґрунтується на переході від компенсаційної логіки страхування до моделі інтегрованого управління ризиками. Концепція поєднує принципи ризикоорієнтованості, адаптивності, модульності, клієнтоцентричності, фінансової інтегрованості та технологічної підтримки в єдину архітектуру страхового продукту. У її межах розроблено удосконалену методiku оцінювання ефективності страхових рішень на основі системи часткових індикаторів з їх агрегуванням в інтегральний показник, що забезпечує формалізовану багатокритеріальну оцінку результативності страхового захисту та обґрунтування напрямів його оптимізації.

Удосконалено класифікаційно-типологічний апарат страхових послуг у сільськогосподарському виробництві шляхом синтезу підходів за об'єктами страхування, природою ризиків, рівнем покриття, методами визначення збитків та орієнтацією на фінансові результати підприємств, що дозволяє підвищити узгодженість управління ризиками та адаптивність страхових продуктів до специфіки аграрного виробництва.

Розвинуто інтеграційний підхід до оцінювання ефективності класичних страхових інструментів, який поєднує аналіз фінансових показників, структурних характеристик продуктового портфеля та ризикового профілю галузі. Це дало можливість науково обґрунтувати їх обмежену ефективність і низький рівень проникнення, а також довести доцільність розширення інструментарію за рахунок параметричних та індексних моделей страхування.

Удосконалено методичні засади аналізу параметричних страхових програм на основі інтеграції оцінки фінансової результативності, структури премій і виплат та характеристик страхового портфеля, що дозволило виявити їх високу адаптивність і масштабованість, одночасно окресливши необхідність удосконалення механізмів диверсифікації та управління системними ризиками.

Подальшого розвитку дістали теоретичні положення щодо трактування страхових послуг в аграрному секторі як інтегрованої системи фінансово-економічних, інституційних і цифрових інструментів забезпечення безперервності відтворювальних процесів та фінансової стійкості аграрного бізнесу; наукові підходи до системного аналізу економічних, правових та

організаційних чинників розвитку аграрного страхування; а також аналітичні та методичні інструменти оцінювання стану й тенденцій розвитку ринку на основі поєднання кількісних і якісних показників, що поглиблює розуміння структурних дисбалансів та визначає стратегічні орієнтири модернізації аграрного страхування в Україні.

5. Повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами. Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 23 наукових працях, з яких:

- 7 статей – у фахових виданнях України категорії Б, 2 з яких одноосібні;
- 14 наукових праць – тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях, 5 з яких одноосібні;
- 2 публікації – у інших виданнях.

Загальний обсяг опублікованих матеріалів становить 7,87 умовних друкованих аркушів, з яких 4,38 умовних друкованих аркушів належать особисто автору, що свідчить про його самостійний внесок у формування наукового змісту дисертації та отриманих результатів. Повнота оприлюднення результатів дослідження забезпечує їх доступність для наукової спільноти та підтверджує практичну значущість проведеної роботи у сфері розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України.

6. Список опублікованих праць за темою дисертації:

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України

1. Прокопчук О. Т., **Клименко В. О.** Параметрична схема страхового захисту для аграрного сектору економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2023. Вип. 102. Ч. 2 : Економічні науки. С. 60-71. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-102-2-60-71. (ум. друк. арк. 0,69/0,35). (особистий внесок автора: розкрито сутність і специфіку параметричної схеми страхового захисту в аграрному секторі України, проаналізовано стан і тенденції її розвитку у 2018-2022 рр., визначено вектор динаміки страхового захисту). [фахове видання; Index Copernicus (IC), crossref, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar].

2. Клименко В. О. Тенденції розвитку аграрного страхування в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2023. Випуск 103, Ч. 2 : Економічні науки, С. 140-153. DOI: 10.32782/2415-8240-2023-103-2-140-153. (ум. друк. арк. 0,83). [фахове видання; Index Copernicus (IC), crossref, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar].

3. Прокопчук О. Т., **Клименко В. О.** Аспекти функціонування страхових організацій на ринку аграрного страхування України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Вип. 104. Ч. 2 : Економічні науки. С. 17-28. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-104-2-17-28. (ум. друк. арк. 0,75/0,38). (особистий внесок автора: проаналізовано тенденції

функціонування страхових організацій на ринку аграрного страхування України у 2013-2022 рр., здійснено оцінку показників діяльності страховиків (TOP-10) та визначено ключові особливості їх ринкової активності). [фахове видання; Index Copernicus (IC), crossref, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar].

4. Прокопчук О. Т., Мальований М. І., Пономаренко О. В., **Клименко В. О.**, Макарчук В. В. Сучасні маркетингові інструменти у страховому бізнесі. *Інвестиції: практика та досвід*. № 10 травень 2024 р., С. 61-68. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.10.61. (ум. друк. арк. 0,70/0,30). (особистий внесок автора: узагальнено сучасні маркетингові інструменти страхового бізнесу, обґрунтовано їх роль у підвищенні конкурентоспроможності та ефективності діяльності страхових компаній). [фахове видання; Index Copernicus (IC), Google Scholar].

5. Прокопчук О. Т., Харенко А. О., Гумен О. В., Мирошниченко М. М., **Клименко В. О.**, Жарун Р. Ф. Цифрові трансформації та інноваційні рішення на ринку страхових послуг України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 106-115. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-106-115. (ум. друк. арк. 0,70/0,15). (особистий внесок автора: проаналізовано процеси цифрової трансформації страхового ринку України, оцінено вплив інноваційних технологій на діяльність страхових компаній та обґрунтовано напрями подальшої цифровізації). [фахове видання; Index Copernicus (IC), crossref, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar].

6. Прокопчук О. Т., Пономаренко О. В., Гумен О. В., Мирошниченко М. М., **Клименко В. О.**, Жарун Р. Ф. Трансформація страхового бізнесу під впливом цифрових інновацій та штучного інтелекту. *Збірник наукових праць Уманського національного університету* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2025. Випуск 106, Ч. 2: Економічні науки. С. 90-100. DOI:10.32782/2415-8240-2025-106-2-90-100. (ум. друк. арк. 0,72/0,20). (особистий внесок автора: проаналізовано вплив цифрових інновацій і штучного інтелекту на трансформацію страхового бізнесу, узагальнено переваги та виклики їх впровадження й оцінено динаміку цифровізації страхового ринку у 2019-2023 рр.). [фахове видання; Index Copernicus (IC), crossref, Ulrich's Periodicals Directory, Google Scholar].

7. Клименко В. О. Використання технологій дистанційного моніторингу та цифрових інструментів в аграрному страхуванні: актуальні тренди та майбутні можливості. *Науково-практичний журнал «Агросвіт»*. 2025. № 14. С. 208-214. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.14.208>. (ум. друк. арк. 0,58). (особистий внесок автора: проаналізовано застосування технологій дистанційного моніторингу та цифрових інструментів в аграрному страхуванні, визначено актуальні тренди та окреслено перспективи їх подальшого розвитку). [фахове видання; Index Copernicus (IC), Google Scholar].

Публікації, у яких засвідчено апробацію матеріалів дисертації

8. Клименко В. О. Теоретична сутність та вмотивованість розвитку страхових послуг. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах*

інституційних змін: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 27 жовтня 2022 р. Полтава, 2022. С. 895-896. (ум. друк. арк. 0,11).

9. Клименко В. О. Теоретичні засади функціонування страхового ринку. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XIV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15 листопада 2022 р. Умань : УНУС. 2022. С. 52-55. (ум. друк. арк. 0,22).

10. **Klymenko V., Prokopchuk O.** The Specific Combination of Parametric Insurance Services for the Agricultural Sector of the Ukrainian Economy. Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Хмельницький-Херсон, 20 грудня 2022 р. Хмельницький-Херсон : ХНТУ, 2022. С. 75-77. (ум. друк. арк. 0,13/0,07). (особистий внесок автора: обґрунтовано специфічне поєднання параметричних страхових послуг для аграрного сектору економіки України та визначено напрями їх практичного застосування).

11. **Клименко В. О., Гумен О. В., Мирошніченко М. М.** Поведінкові аспекти взаємодії учасників страхового ринку. [*Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції]. Частина 1. м. Полтава, 30-31 березня 2023 р. Полтава, 2023. С. 676-678. (ум. друк. арк. 0,17/0,07). (особистий внесок автора: досліджено особливості поведінки учасників страхового ринку та механізми їх взаємодії в сучасних умовах).

12. **Клименко В. О., Гумен О. В., Мирошніченко М. М.** Теоретична концептуалізація страхового бізнесу. [*Аспекти стабільного розвитку економіки*] : Матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції. 25 травня 2023 р. Умань : 2023. С. 17-19. (ум. друк. арк. 0,13/0,05). (особистий внесок автора: розроблено теоретичні засади страхового бізнесу та окреслено основні категорії й принципи його функціонування).

13. Клименко В. О. Вплив цифровізації на формування страхових послуг для аграрного сектору економіки. Актуальні питання сучасної економіки : матеріали XV Всеукраїнської наукової конференції за міжнародною участю, 15 листопада 2023 р. Умань : УНУС. 2023. С. 47-50. (ум. друк. арк. 0,16).

14. **Клименко В. О., Гумен О. В., Мирошніченко М. М.** Реклама та просування страхових послуг на ринку аграрного страхування. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи* [Електронне видання]: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14-15 березня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 361-363. (ум. друк. арк. 0,15/0,05). (особистий внесок автора: досліджено стратегії реклами та просування страхових продуктів в аграрному секторі та окреслено шляхи підвищення ефективності маркетингових комунікацій).

15. Клименко В. Інноваційні технології на ринку аграрного страхування України. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* :

Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 28-29 березня 2024 р. Полтава, 2024. С. 426-429. (ум. друк. арк. 0,21).

16. Клименко В. О. Сучасні аспекти ризик-менеджменту в аграрній сфері. *Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення»*, 6 червня 2024 р. Уманський НУС. Умань. С. 74-77. (ум. друк. арк. 0,15).

17. Прокопчук О. Т., **Клименко В. О.**, Гумен О. В. Аграрне страхування: захист бізнесу в умовах сучасних викликів. *Agricultural and food Economics*. 2024: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 19-20 вересня 2024 р. Київ: НУБіП України, 2024. С. 63-64. (ум. друк. арк. 0,10/0,03). (особистий внесок автора: проаналізовано функції аграрного страхування у мінімізації ризиків бізнесу та визначено шляхи підвищення його практичної ефективності).

18. **Клименко В. О.**, Гумен О. В., Мирошниченко М. М. Страхування як інструмент управління ризиками в корпоративних фінансах: сучасний стан і перспективи розвитку. Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах [Електронне видання] : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, м. Ірпінь, 26 лютого 2025 року. Ірпінь, 2025. С. 340-342. (ум. друк. арк. 0,14/0,05). (особистий внесок автора: оцінено ефективність страхових механізмів у корпоративних фінансах та визначено ключові напрямки їх розвитку для управління ризиками).

19. **Клименко В.**, Гумен О., Мирошниченко М., Жарун Р. Сучасні підходи до аграрного страхування: виклики та перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : *Матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Частина 1. Полтавський державний аграрний університет. (25 березня 2025 р.). Полтава, 2025. С. 621-623. (ум. друк. арк. 0,15/0,05). (особистий внесок автора: оцінено тенденції розвитку аграрного страхування та запропоновано напрями вдосконалення його практичної реалізації).

20. Гумен О. В., **Клименко В. О.**, Мирошниченко М. М. Інноваційні підходи до аграрного страхування в цифрову епоху. [Аспекти стабільного розвитку економіки в умовах ринкових відносин] : *Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції*. Умань. 27 травня 2025 р. С. 25-27. (ум. друк. арк. 0,12/0,05). (особистий внесок автора: проаналізовано новітні технологічні та інноваційні підходи в аграрному страхуванні та визначено шляхи їх застосування у цифрову епоху).

21. Гумен О. В., **Клименко В. О.**, Мирошниченко М. М. Інноваційна модернізація страхового ринку в Україні в умовах трансформаційної економіки. *Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Розвиток фінансово-кредитних систем: виклики сьогодення»*, Умань, Уманський НУ. 2025 р. С. 86-87. (ум. друк. арк. 0,12/0,05). (особистий внесок автора: оцінено інноваційні зміни на страховому ринку України та запропоновано шляхи їх ефективного впровадження в умовах трансформаційної економіки).

Публікації в інших виданнях

22. Прокопчук О. Т., **Клименко В. О.** Якісні характеристики страхових послуг для аграрного сектору економіки : Колективна монографія [Соціально-економічні засади формування економічної системи України] / За ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський», 2022. С. 77-81. (ум. друк. арк. 0,30/0,15). (особистий внесок автора: досліджено структурні та функціональні особливості страхових послуг для аграрного сектору та визначено напрями їх оптимізації для підвищення якості обслуговування клієнтів).

23. Бондаренко Н. В., Пономаренко О. В., Голобойченко Б. А., **Клименко В. О.**, Демчук В. М. Страхування як стратегічний механізм для забезпечення сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 4 (22). С. 88-100. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4\(22\)-88-100](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-4(22)-88-100). (ум. друк. арк. 0,54/0,12). (особистий внесок автора: проаналізовано роль страхування як інструменту забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств, узагальнено ризики аграрного сектору та обґрунтовано напрями вдосконалення агрострахування в Україні). [Index Copernicus (IC), Research Bible, Google Scholar].

7. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження мають вагоме теоретичне та практичне значення. Теоретично вони сприяють систематизації знань про страхові послуги в аграрному секторі, уточнюють класифікаційні підходи, методи управління ризиками та роль інноваційних технологій у розвитку аграрного страхування. Практичне значення одержаних результатів полягає у розроблених теоретико-методичних засадах та прикладному інструментарії формування й розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Запропоновані підходи дозволяють удосконалити механізми страхового захисту, забезпечити ефективне управління ризиками в аграрному виробництві та сформувати сучасну модель розвитку аграрного страхування в умовах зростаючих економічних та соціальних викликів, що підтверджує їхню практичну цінність і можливість застосування в управлінській діяльності.

Підтвердженням практичної цінності результатів є:

- СГ «ТАС» – упровадження концептуальних підходів до організації взаємодії страховика з аграрними товаровиробниками та вдосконалення бізнес-процесів, що підвищило рівень клієнтоорієнтованості, якість страхових послуг і довіру до аграрного страхування як інструменту мінімізації ризиків (довідка №177/4 від 20.03.2025 р.);
- ПрАТ «Українська страхова компанія «КНЯЖА ВІСННА ІНШУРАНС ГРУП» – впровадження рекомендацій щодо оптимізації страхових продуктів та застосування сучасних інструментів управління ризиками, що підвищило ефективність страхового захисту, розвиток цифрових сервісів і зміцнення фінансової стійкості аграрних підприємств (довідка №1122 від 25.12.2024 р.);
- ТОВ «СТ АГРОЗАХІД» – використання практичних рекомендацій щодо формування системи управління ризиками та страхового захисту, що забезпечило підвищення стабільності функціонування підприємства в

умовах впливу природних, економічних і соціально-політичних ризиків (довідка №2317 від 10.01.2025 р.);

- Уманський національний університет – інтеграція теоретичних положень і методичних розробок дисертації у навчальний процес дисциплін «Страхова справа», «Аграрне страхування» та «Страховий менеджмент», що сприяло підвищенню якості підготовки здобувачів вищої освіти та формуванню професійних компетентностей у сфері страхування і управління ризиками (довідка №1957/01-10 від 24.09.2025 р.).

Таким чином, результати дослідження створюють науково обґрунтовану основу для розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України та підтверджують їхню практичну цінність для страхових компаній, агропідприємств і освітніх установ.

8. Дотримання принципів академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження Клименка В. О. виконане з дотриманням принципів академічної доброчесності та вимог законодавства у сфері авторського права. У роботі некоректних запозичень не виявлено, всі використані джерела наведені та оформлені відповідно до сучасних норм наукової етики. Забезпечено прозорість наукового дослідження та підтверджено самостійність автора у формуванні наукового змісту та отриманні результатів.

9. Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота Клименка Володимира Олександровича є цілісним, логічно вибудованим та структурно виваженим науковим дослідженням, у якому послідовно поєднано теоретичні узагальнення, аналітичні напрацювання та прикладні рекомендації щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Обрана структура дисертації забезпечує логічний перехід від теоретико-методичних засад до аналізу сучасного стану та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України, що повністю відповідає меті та завданням дослідження.

Зміст розділів вибудований за принципом логічного нарощування наукових результатів: від формування концептуальної основи страхових послуг в аграрній сфері – до поглибленого аналізу їх функціонування та обґрунтування перспективних моделей розвитку з урахуванням інноваційних підходів і міжнародного досвіду. Такий підхід забезпечує системність дослідження, аргументованість висновків і цілісне сприйняття отриманих результатів.

Мова та стиль викладення дисертаційної роботи відповідають вимогам академічної наукової комунікації, характеризуються точністю формулювань, логічною структурою тексту, коректним використанням спеціалізованої фінансово-страхової термінології та дотриманням норм сучасної української наукової мови. Виклад матеріалу є науково виваженим і водночас достатньо доступним для фахівців у сфері фінансів, страхування та аграрної економіки.

Дисертаційна робота Клименка Володимира Олександровича на тему «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України», подана на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування, оформлена відповідно до вимог ДСТУ 3008:2015 «Інформація та

документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання». Дисертація відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

За структурою, змістовним наповненням і рівнем аргументації висновків дисертаційна робота є завершеним кваліфікованим науковим дослідженням, виконаним на високому теоретико-методичному рівні, та містить нові науково обґрунтовані результати щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України, удосконалення механізмів страхового захисту та управління аграрними ризиками.

10. Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Клименка Володимира Олександровича на тему «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України», доцільно відзначити окремі дискусійні положення та зауваження, які не мають принципового характеру, не впливають на цілісність і логіку дослідження та не знижують його наукової й практичної значущості, проте можуть бути враховані автором у подальших наукових напрацюваннях:

1. Автором у параграфі 1.2 роботи та додатку А (рис. А. 5) ґрунтовно відображено механізм взаємодії економічних, інституційних та правових чинників у системі страхового ринку як відкритої динамічної системи. Разом із тим доцільним видається деталізувати конкретні канали та інструменти взаємодії цих чинників у динамічних ринкових умовах. Зокрема, науковий інтерес становить оцінювання впливу змін нормативно-правового середовища або модернізації інституційних структур на платоспроможний попит аграрних підприємств та ефективність страхових продуктів. Крім того, варто було б окреслити механізми взаємного впливу економічних, інституційних і правових чинників на функціонування ринку, зокрема через адаптивні моделі планування, гнучкі страхові продукти або системи стимулювання учасників. Такий підхід дозволив би не лише оцінити інтеграцію ключових учасників ринку на практиці, а й підкреслити здатність системи страхових послуг до оперативного коригування та самоорганізації в умовах змін економічного середовища.

2. З наукової перспективи, хоча автор детально окреслив різноманітні групи ризиків аграрного виробництва та їх взаємозв'язки (параграф 1.3 дисертації та додаток А, рис. А. 10), доцільно було б розглянути більш глибоко механізми взаємодії окремих видів ризиків і їхній кумулятивний вплив на фінансову стійкість агропідприємств. Зокрема доцільно було б оцінити, як кліматичні, економічні та інституційні ризики синхронізуються в умовах екстремальних подій і як це позначається на ефективності страхових і фінансових інструментів управління ризиками. Додатково науково значущим є аналіз потенціалу адаптивних стратегій і цифрових рішень для підвищення стійкості виробничих процесів і забезпечення безперервності діяльності агропідприємств у динамічних соціально-економічних умовах.

3. Незважаючи на детальний авторський аналіз функціональних груп інноваційних технологій та їх потенціалу у модернізації аграрного страхування, дискусійним залишається питання нормативно-правового забезпечення їх застосування (параграф 3.1 роботи). Зокрема, відсутність чітко визначених стандартів використання цифрових даних та алгоритмічних рішень у страхових відносинах створює правову невизначеність і може обмежувати масштабне впровадження технологій. Науково цікавим було б дослідити можливі механізми регулювання, які забезпечили б баланс між технологічними інноваціями, захистом даних та фінансовою безпекою учасників страхового ринку. Такий підхід дозволив би окреслити не лише технічний, а й інституційний потенціал розвитку інноваційних технологій в аграрному страхуванні України.

4. У контексті сучасних наукових дискусій, незважаючи на детальне обґрунтування автором необхідності гнучких та технологічно інтегрованих страхових продуктів, залишається відкритим питання оптимального співвідношення стандартизації та модульності (параграф 3.2 дисертаційного дослідження). Уніфіковані продукти знижують транзакційні витрати та забезпечують стабільність процесів, тоді як модульні та адаптивні рішення краще враховують специфіку регіональних ризиків та потреб різних аграрних підприємств. Відсутність чіткої концепції інтеграції цих підходів може призвести до підвищення операційних витрат і зниження ефективності управління ризиками. Виникає дискусійний момент: наскільки гнучкість страхових продуктів має переважати над стандартизацією для забезпечення одночасно економічної доцільності, технологічної інтегрованості та задоволення потреб аграрних підприємств різного масштабу.

5. У межах параграфа 1.4 роботи природно-кліматичні ризики розглядаються як один із ключових чинників нестабільності аграрного виробництва. Водночас проведений аналіз актуалізує наукову дискусію щодо доцільності більш чіткого розмежування кліматичних та екологічних факторів ризику як самостійної основи формування нових страхових продуктів, зокрема страхування від посухи, повеней та інших природних аномалій. Такий підхід дозволяє розширити класичну парадигму управління аграрними ризиками, поєднуючи її з глобальними викликами кліматичних змін і орієнтацією на стратегічну стійкість агропідприємств.

6. Аналіз параграфу 1.3 роботи та рис. А.7 та А.9 (Додаток А) показує, що страхування прибутковості, попри його концептуальну роль як продукту високого рівня страхового захисту, на практиці залишається малопоширеним серед аграрних підприємств. Така ситуація свідчить про невідповідність між потенційною значущістю продукту для забезпечення фінансової стабільності і його реальним використанням у структурі страхових послуг АПК. Еволюція страхових продуктів демонструє, що страхування прибутковості інтегрується з індексними та мультиризиковими продуктами, проте комерційна реалізація цих комплексних рішень відбувається повільно, що обмежує стратегічний вплив на управління ризиками.

Така ситуація відкриває дискусійний простір щодо необхідності державного стимулювання продукту, розробки відповідних нормативних механізмів та

створення фінансових інструментів, що підвищують привабливість страхування прибутковості для агропідприємств різних регіонів та масштабів діяльності. Дослідження бар'єрів впровадження та факторів активного застосування цього продукту є актуальним напрямом подальших наукових і практичних робіт у сфері аграрного страхування.

7. Попри те, що автор детально описав роль параметричного страхування та значення інформаційної інфраструктури, залишається дискусійним питання пріоритетності інвестицій у цифрові та метеорологічні ресурси. З наукової перспективи, ефективність параметричних моделей в Україні значною мірою залежить від наявності достатньої кількості метеостанцій, супутникового моніторингу та стандартизованих методик обробки даних. У регіонах з обмеженим доступом до таких ресурсів існує ризик невірного визначення страхових подій, що підриває довіру аграріїв і може зробити систему соціально і фінансово неефективною. Це породжує дискусійний аспект щодо ролі держави у забезпеченні рівного доступу до даних та визначенні пріоритетності розвитку інформаційної інфраструктури для різних регіонів.

8. З наукової перспективи, хоча автор детально обґрунтував необхідність державного субсидування страхових премій у рамках публічно-приватної моделі, незважаючи на це залишається дискусійним питання обмеженості фіскальних ресурсів та ризиків державного втручання. Для України, з огляду на обмежені бюджетні ресурси та можливі кризи, надмірне або непередбачуване бюджетне навантаження може знизити економічну стійкість системи, спричинити затримки у виплатах та підірвати довіру аграріїв. Попри те, що автор пропонує загальні принципи державної підтримки, залишається відкритим питання оптимального балансу: який обсяг субсидій забезпечує ефективне функціонування ринку без ризику фіскальної перевантаженості, та які механізми прозорості і контролю необхідно запровадити для запобігання зловживанням і політичним ризикам.

Наведені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують її наукової та практичної значущості та можуть бути враховані автором у подальшій науково-дослідній і науково-практичній діяльності.

11. Загальний висновок. Дисертаційне дослідження, виконане Клименком Володимиром Олександровичем на тему «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України», є самостійною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено актуальне науково-практичне завдання, що полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні та розробленні прикладних підходів до формування й розвитку системи страхових послуг в аграрному секторі економіки.

Дисертація викладена логічно та послідовно, з дотриманням вимог наукового стилю та принципів академічної доброчесності. Усі основні результати отримані автором самостійно, а наукова новизна та обґрунтованість висновків повністю узгоджуються зі змістом і логікою дослідження.

Мета, об'єкт, предмет та завдання дослідження сформульовані чітко, науково коректні та взаємопов'язані. Поставлені завдання вирішені у повному обсязі, що підтверджується розробленими теоретико-методичними засадами,

концептуальними підходами та практичними рекомендаціями щодо розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України. Результати дисертаційного дослідження мають теоретичне та практичне значення і сприяють подальшому розвитку страхових послуг в аграрному секторі економіки України, забезпечуючи підґрунтя для вдосконалення механізмів страхового захисту та ефективного управління ризиками в агропідприємствах.

Структура та обсяг дисертаційної роботи відповідають чинним нормативним вимогам і забезпечують повне та системне висвітлення теми дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, аргументованими та відзначаються новизною, підтвердженою апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Всі основні результати дослідження знайшли своє відображення у наукових публікаціях автора, що свідчить про їхню наукову цінність і готовність до практичного застосування.

На підставі аналізу дисертаційної роботи, наукових публікацій, у яких викладено її основні результати, а також за результатами розширеного засідання кафедри фінансів, банківської справи та страхування УНУ (протокол № 14 від «11» березня 2026 р.) встановлено, що дисертація на тему «Розвиток страхових послуг в аграрному секторі економіки України» є завершеною самостійною науковою працею, у якій автором отримано нові науково обґрунтовані результати, що забезпечують розв'язання актуального наукового завдання у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

Дисертаційна робота відповідає спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування та вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) і може бути рекомендована до подання до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Головуюча на розширеному засіданні
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Уманського національного університету,
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування

Леся БАРАБАШ

16.03.2026 р.

Підпис <i>Леся Барабаш</i>
ЗАСВІДЧУЮ
Завідувач канцелярії Уманського національного університету
<i>Микола Сімонович</i>
16.03.2026 р.

